

pedraforca

agrupació excursionista

Butlletí número 482; abril - maig - juny 2017

1a campanya 1964.

Avenc d'en Serengè Cabanes, Castelló de la Plana.

Toni Tornè, Miquel Nebot i Felip Figaró.

Foto portada: Cova Casteret a Ordesa, 1993 (Jordi Roca Monmany)

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA PEDRAFORCA

Sant Sever n. 2, 1er
08002 Barcelona
T. 93 302 62 53

www.aepedraforca.cat
aepedraforca@gmail.com
facebook.com/pedraforca

JUNTA DIRECTIVA

President: Pau Manzanal

Secretari: Sergi Font

Tresorer: Josep A. Morlans

Pres. secció espeleologia:
Jordi Roca

Pres. secció esquí:
Sergi Font

Vocals:

Antoni Alcalà (muntanya)
Juli Arrufat (sortides dimecres)
Jordi Roca (local social)

Coordinador activitats:
Sergi Font

COORDINACIÓ I REDACCIÓ BUTLLETÍ

Pau Manzanal
Conxita Sauret

ADMINISTRACIÓ I WEB
Anna Huguet

Publicació sense finalitat lucrativa
Dipòsit legal: B18425-1961
Núm tirada: 325 exemplars

50 Aniversari GEP

Amb antecedents des de 1931, es crea dins de l'AEP la secció de Ciències Naturals amb un departament de Geologia, on en Josep Mª Cruixent comença les primeres recerques espeleològiques juntament amb en Mossèn Faura i Sants, veritables precursors i eminents científics de l'espeleologia Catalana. En esclatar la Guerra Civil es dissol el grup, un cop finalitzada, un grup d'aficionats reprenen l'activitat espeleològica fins a l'any 1958. És l'any 1961, on apareix un nou grup de joves, que actualitza les tècniques i utilitza per primer cop escales metàl·liques i cordes de perló.

El 1963 es crea el grup Espeleològic Pedraforca. El 1964 es realitza el 1r cicle intersocial d'espeleologia, que s'anirà repetint anualment i s'inicia l'Operació Castelló, amb l'exploració i estudi de noves cavitats prop de Castelló de la Plana. Durant aquesta operació, té lloc la troballa d'un coleòpter troglòbi, *Ildobates Neboti*, que ha estat considerat: "el descobriment més interessant de la fauna cavernícola Espanyola i joia del domini subterrani de la regió mediterrània", segons el Dr. F. Español (MZB). Es realitzen un seguit de campanyes biospeleològiques entre 1964 i 1970, amb la col·laboració del Museu de Zoologia de Barcelona (MZB), sota la direcció del Dr. Español. En aquest mateix període s'exploren noves cavitats en altres regions espanyoles.

El 1966, es reconeix al GEP com a grup autònom dins de l'AEP. El 1969 té lloc un interessant descobriment paleontològic en una cavitat del Garraf, on es troben restes de lleó de les cavernes, que són estudiades pel Dr. J.F. Villalta, catedràtic de la Universitat de Barcelona (UB) i membre del CSIC (Consejo Superior de Investigaciones Científicas).

El 1971 s'inicia la publicació de la revista *Ildobates*. Durant aquests anys es realitzen les operacions Castelló, operació Alt Ter i Cuenca. A més s'organitza un curs d'especialització en Geologia, es participa en l'organització del 1r Congrés Nacional d'espeleologia i es treballa en el catàleg de cavitats de Montserrat.

Organitzador del IV Simposium de Bioespeleologia el 1974, el G.E.P. participa en la majoria d'esdeveniments del país com congressos, campaments, etc.

Un seguit d'esdeveniments paralitzen les activitats del grup a finals de 1974. L'any 1981 la retrobada d'antics membres del GEP fa que s'organitzin activitats per posar-se al dia en les noves tècniques espeleològiques. Aquests, es posen en contacte amb la Federació Catalana d'Espeleologia (FCE) i el Laboratori de Biospeleologia del Museu de Zoologia i es decideix donar coneixements científics a un grup de joves que es dediquen a "fer forats". El 1982 es comencen a realitzar anualment cursets d'iniciació a l'espeleologia, amb una participació de 278 cursetistes en els 21 cursets fets fins ara.

El 1984 es du a terme la primera gran campanya del GEP. La zona es troba a la Serra d'Urbasa (Navarra), però ràpidament es veu que no ofereix un gran potencial espeleomètric i s'abandona. Tanmateix, la cerca bioespeleològica dona un abundant registre d'artròpodes recol·lectats, que s'identifiquen amb ajut d'especialistes de diversos països. L'any següent comencen les exploracions a Picos de Europa (León) amb campanyes espeleològiques a la zona de Sajambre (Parque Nacional de Covadonga) entre 1985 i 1989. Acabades les possibilitats d'aquest sector, s'estableix una estreta col·laboració amb el francès Spéléo Club de l'Aude (SCA) en l'exploració de la Red de Toneyu, la cavitat de major recorregut de Picos de Europa amb 19 km de galeries i 614 m de profunditat, i declarada monument natural.

Des del 1989 al 2009 es realitzen campanyes a Ordesa, tenint la sort de trobar ja el primer any una gran cavitat, el CS-8 o Sima de la Brecha de Rolando, al connectar-la el 1999 amb el TP-8 "Sima de Punta Negra" s'obté el Sistema de la Brecha de Rolando amb 535 m de profunditat i 3.600 m de galeries, altres cavitats importants a destacar són, Sima del Corral Ciego (DC-7 -402mp./1.331mr.), Sima de Mondarruego (MC-21 -232mp./1.977mr.) i el Sistema del Corral de la Plana (D-8/D-112 -179mp./1.329mr.). A les Memòries de Campanya, publicades anualment, queden reflectides les actuacions en diversos àmbits com són, la hidrologia i geologia del karst, la climatologia subterrània, la biologia d'invertebrats i vertebrats i la paleontologia. En aquest darrer àmbit la recuperació d'un considerable nombre de restes de l'actualment extint bucardo (*Capra pyrenaica pyrenaica*) intensifiquen la col·laboració amb científics del CSIC, atesa l'estratègica importància en escatir-ne la seva posició taxonòmica (García-González, 2012) per als darrers intents de conservació de l'espècie. Es realitzen també estudis de limnologia i d'anàlisi d'aigües. Un important inventari de 342 cavitats, amb les seves topografies i el seu posicionament amb teodolit i GPS, clouen les aportacions. Els resultats es presentaren en diverses Trobades d'Espeleòlegs (FCE) i, més recentment, al "I Congreso EspeleoPirineos" de 2016 a la localitat d'Ainsa (Sobrarbe).

A banda, esporàdicament es fan prospeccions a Sant Quint de Mediona (Alt Penedès), on destaca la cova del Bolet.

En el vessant científic, són diverses les aportacions del GEP. Així, el Dr. Balcells, fundador i director de l'Institut Pirenaic de Ecologia (CSIC) subvencionà les campanyes d'Ordesa, que comptaren amb el suport logístic del *Parque Nacional de Ordesa* i material científic del CSIC. Entre el 1984 i el 1991, diversos espeleòlegs col·laboraren amb el Departament de Zoologia de la UB en l'estudi de quiròpters a Catalunya, País Valencià i Pyerenées Orientales, aportant abundants dades sobre la distribució i migracions de diverses espècies. En divulgació científica i conscienciació es col·laborà en la sèrie *Natura* de TV3 (1990), s'organitzaren diversos curssets de bioespeleologia amb el MZB i es creà el Centre de Protecció de les Cavernes i Entorn (CPCE) que des del 1999 produí múltiples publicacions i curssets. Davant la necessitat de disposar d'uns protocols d'actuació de l'espeleòleg davant d'una troballa o recerca de materials arqueològics, paleontològics i faunístics, el 2011 es crea dins de la FCE la Secció Villalta de Paleontologia, Arqueologia i Fauna Vertebrada. Es participa al "1r Congrés Català d'Espeleologia", celebrat l'any 2004, al Simposi "arqueologia, paleontologia i medi natural" celebrat el 2014 i a la "1a Convenció Internacional d'Espeleologia a Barcelona" el 2015.

Del 2006 al 2013 es fan sortides trimestrals del GEP Infantil, grup format pels nostres fills i llavor de futur espeleòlegs. El 2012 es comencen les sortides interclubs mensuals, amb el RES del Pirenaic, l'Espeleo Grup l'Hospitalet del CMH i el Club Excursionista Cima. El 2014 s'organitza el primer curs interclub. Actualment es continua amb les sortides mensuals i s'està preparant el segon curs interclub que es farà el juliol de 2017.

Activitats previstes per a celebrar el 50è aniversari del GEP

1. Sortida a la cova del Toll amb dinar de carmanyola - Dg. 17 set. 2017

Es farà visita a la part turística de la cova i el qui vulgui podrà sortir pel meandre de la surgència, després es farà el dinar de carmanyola.

2. Trobada al local social del Pedra - Ds. 7 oct. 2017

Inaugurarem una exposició fotogràfica, passarem un audiovisual i "diapositives", farem Pica-Pica i també sorteig de material.

OBITUARI

Al maig ens va deixar la nostra exsòcia **Cristina Coll**.

Donem el nostre condol a la seva família.

El 27 de maig va morir l'**Encarnación Pascual**, mare del nostre company i soci *Eduard Mitjà*.

Donem el nostre condol a l'Eduard i a tota la seva família.

El passat 9 de juny ens deixà la nostra sòcia i companya **Anna Micó**.

Donem el nostre més sentit condol al Toni i a tota la seva família.

Presentació de Conclusions del Simposi “arqueologia, paleontologia i medi natural en cavitats de Catalunya” 17 de maig 2014

Darrerament han estat presentades al *Servei d'Arqueologia, Paleontologia i Patrimoni* i al *Servei de Fauna i Flora de la Generalitat de Catalunya*, les Conclusions del Simposi *Arqueologia, paleontologia i medi natural* celebrat el 17 de maig 2014 i de la Taula Rodona realitzada en el decurs de la 1a. Convenció Internacional d'Espeleologia a Barcelona del maig 2015.

En les trobades s'ha fet palès la necessitat de disposar d'uns protocols d'actuació de l'espeleòleg davant de la troballa o recerca de materials arqueològics, paleontològics i faunístics i en aquest tema hem començat a treballar des de la federació.

A mesura que es produeixin novetats en el desenvolupament de les gestions us anirem informant.

Aquest document presentat als diferents Departaments de la Generalitat de Catalunya el podeu consultar complet a la Web de l'AEP o a la de la Federació Catalana d'Espeleologia.

El simposi constà de cinc ponències on espeleòlegs, paleontòlegs, arqueòlegs i biòlegs desgranaran els principals elements a tenir en compte per determinar l'origen i l'actuació que cal fer davant de troballes en cavitats naturals, aquí presentem la ponència presentada per en Miquel Nebot membre del GEP i de la Secció Villalta de la Federació Catalana d'Espeleologia.

G.E. Pedraforca

A la recerca de propostes per a l'actuació de l'espeleòleg davant la descoberta de restes paleontològiques, arqueològiques i de fauna actual.

Miquel Nebot - Secció Villalta. Federació Catalana d'Espeleologia

Les cavitats càrstiques, per les seves característiques formatives, són jaciments paleontològics i arqueològics potencials i l'espeleòleg té la tasca de descobrir, explorar i donar a conèixer el seu contingut.

En aquesta missió, sembla ser que es pot vulnerar la llei.

Com podem fer compatible l'exploració subterrània, plena d'interès per a la recerca i les lleis actuals? Durant el 1r Congrés Català d'Espeleologia,

Miquel Nebot. Foto: Carme Vidal

celebrat l'any 2004, es va fer una taula rodona per tractar aquest tema, en la qual va participar un representant per part de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. El resultat va ser evidenciar la necessitat de cercar nous procediments administratius que poguessin compatibilitzar les dues tasques mencionades.

Per tal de seguir cercant una solució es va crear, dins de la Federació Catalana d'Espeleologia, la Vocalia de Paleontologia, Arqueologia i Fauna Vertebrada, la Secció Villalta.

Les finalitats de la Secció Villalta són les següents:

- L'agrupament del col·lectiu d'espeleòlegs interessats en els temes de paleontologia, arqueologia i fauna vertebrada que es desenvolupen en el medi subterrani i en les acumulacions càrstiques.
- Informar de les lleis, les normatives i els reglaments en aquests àmbits.
- Avaluar in situ la troballa dels espeleòlegs i col·laborar, si cal, en el procés de comunicació de la descoberta a les administracions corresponents.
- Actuar d'intermediari entre els espeleòlegs, l'Administració i els investigadors.
- Crear i actualitzar un inventari de cavitats en les quals es té coneixement d'haver localitzat restes paleontològiques, arqueològiques o de fauna vertebrada.
- La promoció de publicacions de treballs de divulgació i estudis de cavitats amb referències paleontològiques, arqueològiques i de fauna vertebrada.

L'espeleologia neix a Catalunya fa més de cent anys.

Ja en els seus inicis apareixen mostres de la relació directa que tenen l'exploració del món subterrani i els descobriments que es realitzen.

Aquest esport-ciència, es desenvolupa en el medi subterrani natural i implica diverses disciplines. En primer lloc l'esport, molt sovint amb un nivell molt alt d'esforç i risc.

La geologia, la hidrologia i la química ens fan entendre la gènesi i l'evolució del carst. La climatologia i la biologia ens permeten estudiar el medi ambient i la fauna i la flora que s'hi troben. La topografia i la fotografia ens donaran a conèixer l'espai físic de les cavitats i, entre altres disciplines, la paleontologia i l'arqueologia ens permetran l'estudi de les restes de vida desapareguda i dels nostres avantpassats.

L'activitat de l'espeleòleg té implícita l'exploració i l'estudi del món subterrani.

En les seves visites descobrirà la cavitat, en farà un aixecament topogràfic, en descriurà la morfologia, n'analitzarà la gènesi i en el decurs de l'exploració recollirà mostres de la seva fauna actual, així com vestigis de faunes fòssils i restes arqueològiques que estiguin clarament fora de context estratigràfic i en superfície, per poder donar la informació al món científic i promoure'n l'estudi.

Als espeleòlegs que ens han precedit els devem troballes bioespeleològiques importants, així com nombrosos jaciments paleontològics i arqueològics.

És fàcil intuir la importància d'un descobriment arqueològic quan ens trobem davant d'unes ceràmiques, uns sílexs o unes restes humanes. Amb unes fotografies i una descripció podem oferir una informació fiable de la troballa, el seu estat de conservació i el perill relatiu de destrucció o deteriorament de les restes. Però aquesta tasca es complica quan el que es troba és un o diversos ossos disseminats per la cavitat, difícils de determinar *in situ*.

L'estabilitat del clima subterrani permet que restes molt antigues ens arribin en un estat de conservació acceptable i, en canvi, altres de més recents es trobin descompostes i en mal estat.

Una altra qüestió és la de valorar quan les restes tenen interès paleontològic o bé només estrictament biològic. Els ossos d'animals desapareguts recentment com el linx, l'ós, el llop i la cabra pirinenca, entre altres, no poden ser d'interès per al paleontòleg, però poden tenir una gran importància per als biòlegs i els zoòlegs.

Per a poder comprendre la diversitat i la complexitat dels jaciments paleontològics, arqueològics i de fauna vertebrada cal recordar com arriben aquestes restes a l'interior de les cavitats:

- En el passat, l'entrada de sediments i blocs que contenien restes de fauna van omplir les esquerdes de les calcàries carstificades, amb la qual

cosa es van constituir les anomenades bretxes. Aquestes restes poden aparèixer dins de les cavitats dipositades de manera aleatòria i fora dels sediments que les contenen.

- Les cavitats han donat acollida a diverses espècies que les han freqüentat en el passat, els cadàvers de les quals han quedat en els sediments. Altres espècies les segueixen freqüentant en l'actualitat.
- L'home i altres espècies van portar fins a l'interior de les coves els animals que els van servir d'alimentació i allà van quedar les seves restes. En el cas de les cavitats freqüentades pel gènere humà, és possible trobar les seves indústries i els seus enterraments.
- Unes altres restes òssies, principalment de micromamífers i rèptils, es poden trobar a causa de la disgregació de les egagròpiles, boles regurgitades per les aus rapinyaires que fan el niu o freqüenten el vestíbul d'algunes cavitats.
- Alguns animals cauen accidentalment als avencs; en aquest cas, trobem les seves restes a la base dels pous d'accés. Altres restes són transportades per les aigües, que les porten cap al seu interior, i es poden trobar lluny de l'entrada i a gran fondària.
- El costum de llençar els cadàvers d'animals a les cavitats verticals ja no existeix, de manera que la troballa d'aquestes restes correspon a activitats del passat.

A l'espeleòleg, li hem d'agrair la localització d'aquests jaciments tan diversificats. Freqüentment les restes fòssils estan barrejades amb restes actuals i en la majoria dels casos predominen aquestes últimes.

Aquests fets no ens permeten menysprear qualsevol nova cita.

En general, els coneixements que té l'espeleòleg no permeten determinar la importància de la troballa quan es tracta de restes òssies. Només per a determinar-ne l'interès, caldrà que un professional realitzi una nova exploració a la cavitat amb la possibilitat de trobar, en la majoria dels casos, unes restes actuals d'interès escàs.

La recuperació d'alguna peça representativa descontextualitzada, recollida en superfície sense cap tipus d'excavació, ha estat durant molt de temps el sistema per a fer arribar a les institucions i els professionals les mostres perquè les avaluïn i, en cas que fos necessària una intervenció, l'espeleòleg ha estat sempre un col·laborador fidel de l'investigador.

Els materials fora del sediment que els protegeix estan sotmesos a la des-

trucció. Poden ser arrossegats per l'aigua, aixafats per despreniments de pedres o pel pas dels visitants i, també, queden exposats a l'espoliació de curiosos i furtius. Per tant, com a conseqüència poden ser malmesos o destruïts.

A fi de col·laborar amb l'espeleòleg, membres de la Secció Villalta es desplacen amb certa regularitat a la cavitat per avaluar la importància del seu descobriment.

Alguns materials recollits fora de context o en perill de ser destruïts o espoliats s'han dipositat a la Secció Villalta, a l'Institut Català de Paleontologia o al Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb qui la Federació Catalana d'Espeleologia té signats uns convenis de col·laboració. Aquestes entitats realitzen un informe del material rebut.

Altres restes i informacions s'han entregat als arqueòlegs territorials.

Alguns d'aquests materials han servit per a elaborar tesis i per a projectes de divulgació.

La geologia del país ens permet de trobar massissos amb fenòmens càrstics en la major part de les comarques del Principat. Avencs i coves, alguns jaciments en potència, esperen l'arribada d'un bon nombre d'espeleòlegs amb l'interès d'explorar i estudiar aquestes cavitats. En una d'aquestes visites es pot realitzar la troballa.

L'avís es pot fer per a una cavitat situada a qualsevol punt del territori. Cal esperar aleshores que l'Administració enviï un equip de professionals espeleòlegs per a poder avaluar i extreure, si cal, les restes descobertes.

Desgraciadament, la major part dels ossos que es trobaran correspondran a restes sense cap interès, com ara cabres, ovelles, gossos i fauna autòctona actual.

Tots aquests fracassos no poden fer perdre l'interès per aquell petit percentatge d'èxits que ens duren a les veritables restes de fauna fòssil o faunes extingides recentment.

Creiem que aquest esforç desmesurat que s'ha de fer des de l'Administració per a poder avaluar la troballa es podria resoldre amb l'autorització, a través d'un protocol, del mostreig de les restes per part del mateix espeleòleg, tal com s'ha fet en el passat.

La dificultat d'accés a alguna d'aquestes cavitats fa inviable l'avaluació in situ dels investigadors.

Hem vist la diversitat de les restes i de les maneres de dipositar-se dins de

les cavitats, i la complexitat d'aquests jaciments. Això ens permet d'assegurar que un mostreig correcte, en una sèrie de condicions, no malmet el jaciment i agilitza el procés d'avaluació i control del material.

Caldria dictar unes normes a seguir davant la troballa d'ossos, a través d'un protocol de mostreig. En aquest protocol s'indicaria l'estat físic de les restes que es poden recollir i la manera com fer-ho sense cap tipus d'excavació ni moviments de terres, i es donaria una indicació dels ossos més característics per a facilitar-ne la determinació, així com la seva situació exacta a la cavitat.

Avenc del Boix (Garraf)
Foto: Teresa Hernández

Algunes actuacions que caldria considerar:

No tocar, protegir, fotografiar i comunicar

- Restes òssies integrades parcialment en bretxes, formacions litogèniques o formacions fràgils.
- Cadàvers i restes òssies en connexió anatòmica; la tafonomia se serveix d'aquestes restes per a observar-ne l'evolució i comparar-la amb les restes fòssils.
- Restes humanes i materials arqueològics.

Protegir, fotografiar, recollir una mostra i comunicar

- Restes òssies disseminades, de les quals caldrà recollir una o diverses peces representatives per a la seva determinació (crani, mandíbula, peces dentals o algun os llarg). Se'n registrarà l'emplaçament i s'extrauran amb la millor seguretat.
- Material arqueològic fora de context i en perill de ser destruït o espoliat.

No recollir cap exemplar de fauna vertebrada viva

- Es fotografiarà sense molestar sobretot els ratpenats quan es trobin en període d'hibernació i reproducció.
- Es recolliran restes òssies i anelles i es comunicarà al departament corresponent. Es realitzarà una fitxa de l'ecosistema subterrani.
- Es tornaran a l'exterior espècies amb signes evidents de caiguda.

Aquest material s'hauria de portar a algun dels departaments de les diferents universitats, museus o instituts del territori, per tal que els professionals poguessin determinar-ne la importància.

Un cop comprovada la importància de les restes, es comunicaria al Departament de Patrimoni Cultural i altres administracions (parcs naturals...) perquè determinessin les actuacions que cal seguir.

La Federació Catalana d'Espeleologia, a través dels seus mitjans de formació i difusió, com ara cursets, trobades, congressos i revistes, posaria en coneixement del seu col·lectiu aquestes normatives i protocols.

Avenc del Boix (Garraf)
Fotos: Teresa Hernández

La col·laboració de l'espeleòleg amb l'Administració i els investigadors

Cova de l'Orgui - Avenc Sabarin (Tortosa)

Espeleòlegs de l'Espeleo Club Tortosa descobreixen restes de fauna al fons de la cavitat.

Membres del grup Espeleodijous i de la Secció Villalta confirmen l'interès de les restes.

En presència de Joan Martínez, arqueòleg territorial i representant del Parc Natural, en va realitzar l'extracció un equip d'arqueòlegs dirigits per Montse Esteban, de l'IPHES de la Universitat Rovira i Virgili.

Els espeleòlegs van instal·lar els pous per facilitar i assegurar el pas dels arqueòlegs.

Van instal·lar un tendal per evitar uns forts degotalls que es precipitaven dins del pou on es trobaven les restes i van esperar pacientment que els arqueòlegs realitzessin el seu treball per sortir junts i desinstal·lar la cavitat.

Esperem que el debat del simposi aportí nous plantejaments per a redactar unes propostes que permetin que l'activitat de l'espeleòleg sigui plenament compatible amb les lleis que protegeixen el nostre patrimoni natural i cultural.

Debat
Foto: Romà Reyes

Romànic de Beuda

Ruta matinal per conèixer el patrimoni romànic de Beuda. Sortida de l'església de Sant Pere de Lligordà, a peu de la carretera de Besalú a Beuda. Per un corriol que surt al costat del cementiri anem en direcció a Santa Maria de Palera, que, amb una mica de sort, es pot visitar. Continuem per una pista en direcció a Beuda, deixant a mà dreta el trencant al Sant Sepulcre, que visitarem al final del recorregut.

Vista del Mont

Després de passar pel costat de diverses masies, algunes abandonades, arribem a una pista asfaltada a tocar de Can Nierga i continuem en direcció a Beuda. Farem un bon tros per la carretera asfaltada que va de Beuda a Argelaguer, passarem pel Coll de Jou, amb molt bones vistes sobre la serra del Mont i Beuda, i el Castell de Beuda. A Beuda cal visitar l'església de St Feliu. De tornada agafem un curt tram de carretera fins al trencant de l'antiga guixera. Darrere la guixera agafem un corriol (compte de no passar-ho) en forta pujada que ens porta al St Sepulcre de Palera, una autèntica joia del romànic i lloc de pelegrinatge a l'edat mitjana. Podem aprofitar per dinar al mateix recinte i visitar la basílica.

La tornada a Lligordà la fem per un bonic corriol que passa pel bosc, tot i que també es pot passar per Santa Maria de Palera.

Comentaris: és una ruta plàcida amb poc desnivell. Hi han marques grogues però s'ha de fer atenció. Val la pena visitar aquestes joies del

romànic de l'alt Empordà, com són: Sant Pere de Lligordà, Santa Maria de Palera, Sant Feliu de Beuda, el Sant Sepulcre.

Sant Pere de Lligordà: Al costat de la carretera que comunica Besalú amb Beuda podem trobar aquest temple del segle XII, si bé des de finals del segle X es té constància de l'existència d'aquest lloc. La primera referència documentada del temple data de l'any 1079, en què Uralard, vescomte de Bas i la seva esposa Ermessenda, van donar al monestir de Sant Víctor de Marsella l'església de Sant Joan les Fonts, perquè hi fundessin un cenobi benedictí. Per afavorir l'establiment d'aquest nou monestir, també li van cedir terres i altres possessions, entre les quals es trobava l'església de Sant Pere de Lligordà. L'absis va ser tancat en el segle XVI amb un interessant retaule, obra del mestre Pere Mates, on es narraven diverses escenes de la vida de Sant Pere. La porta, situada en el mur sud, té tres arcs de mig punt en gradació. En timpà té esculpida una creu en relleu. Encara es conserva part de la forja romànica i del forrellat romànic amb què estava decorada.

Sant Pere de Lligordà

El Sant Sepulcre de Palera: Priorat benedictí situat sobre un petit pujolet, dins la Parròquia de Palera, del Municipi de Beuda, de la Comarca de la Garrotxa. El lloc existia ja el 977, i vers el 1075 els seus senyors, Arnau Gonfred i la seva muller Bruneguilda, feren edificar l'actual basílica,

que fou consagrada el 1085, amb assistència de l'abat de la Grassa. El 1107 la seva possessió fou confirmada a l'abat de la Grassa, que hi fundà un petit priorat benedictí. Fou un centre viu de devoció i de pelegrinatge, per les indulgències i gràcies que enriqüien la seva església. A mitjan segle XVI es trencà la subjecció a la Grassa i els seus priors, aprovats per Roma, foren en endavant monjos de diferents monestirs del país. Els tres darrers priors eren de Sant Pere de Besalú, al qual es confià a partir del 1816 el priorat. Fou secularitzat el 1835.

Li resta l'església basilical, de tres naus i tres absis, de murs llisos, amb la nau central més enlairada. Els darrers temps hi augmentà la devoció a sant Domènec, constatada des del segle XVI, i se'n digué també Sant Domènec de Palera. S'hi apleguen els moderns cavallers del Sant Sepulcre, que l'han presa sota llur patrocini.

S'accedeix per la GI-5234 (Besalú - Beuda) passats uns 3 quilòmetres de l'església romànica de Sant Pere de Lligordà, a mà esquerra es troba el trencant que porta a un petit serrat en el qual hi ha una cruïlla de camins. En aquest punt cal seguir pel trencant de la dreta, senyalitzat, que duu al Sant Sepulcre de Palera, després de travessar un bosc de pins i alzines.

Santa Maria de Palera: Prop del monestir del Sant Sepulcre de Palera podem trobar aquest petit temple del segle XI, documentat com a parròquia per primera vegada en 1085, en l'acta de consagració del monestir. A finals del segle XVI perdé la categoria de parròquia, passant a ser una sufragània de Sant Pere de Lligordà. La imatge de la Mare de Déu de Palera, es conserva en el Museu d'Art de Girona. A l'interior es conserva una pica baptismal de finals del segle XI o principis del XII, d'una extremada senzillesa.

Sant Feliu de Beuda: Situada al centre del petit nucli urbà de Beuda trobem aquesta l'església parroquial de Sant Feliu. Ja l'any 922 apareix citat el lloc de Beuda, però no serà fins a l'any 1004 que tenim notícies del temple. Es tracta de l'acta d'un judici en que el bisbe Ot de Girona reclamava la possessió del temple al comte de Besalú, Bernat de Tallaferro, el qual després d'examinar el cas, la cedí al bisbat. El temple té planta basilical amb tres naus, que es fan més estretes cap als peus de les naus, especialment la del costat de tramuntana. A la part interior del temple podem trobar una gran pica baptismal ricament decorada amb motius que evoquen el pecat i que data de finals del segle XII. Sobre quatre fulles de palmeta podem veure unes imatges que representen, d'esquerra a dreta, una figura masculina amb barba, túnica i capa, que sosté un llibre; una figura femenina despullada a qui una serp li mossega un pit; una altra dona, també nua, a la que la serp li mossega una orella; finalment dues figures humanes, una masculina i una femenina, molt juntes i aparentment nues en actitud luxuriosa.

Durada: unes 4 h de caminar / **Desnivell:** +- 300 m

*Conxita Sauret i Pau Manzanal
1 maig 2017*

La Foradada del Montsià

La Foradada del Montsià és una muntanya del massís del Montsià (comarca del Montsià). És el segon cim més alt, alhora que és un dels llocs més carismàtics i visitats a causa del seu fàcil accés. La seva privilegiada situació, gairebé set-cents metres d'alçada, i uns vessants que cauen bruscament ben a prop del mar, fa que La Foradada sigui un mirador esplèndid de la Plana del Delta de l'Ebre i de gran part de la Comarca del Montsià.

Bonica pujada a la Foradada de Sant Carles de la Ràpita, amb sortida des del Cocó d'en Jordi, a on s'arriba per una pista asfaltada (que nosaltres ens hem volgut estalviar) que surt des d'aquest poble, creua la N-430 i seguint l'antic camí a Mata-redona, en poc més de tres quilòmetres s'arriba al punt de sortida. També es pot pujar a aquesta muntanya des de les poblacions de Freginals, Amposta, Alcanar o Uldecona, amb recorreguts i distàncies diferents.

A la zona d'aparcament comença un camí marcat com a PR C-83 i que s'enfila suaument fins a trobar el GR-92, que seguim a l'esquerra, passant primer per l'alzinar, els forns de calç i la font del Burgar, on deixem el PR, per seguir endavant cap a l'abandonada masia de Mata-redona, tot continuant pujant cap a lo Portell, on ens separem del GR-92, que va direcció a Ulldecona. En poca estona arribem a dalt de la Foradada, una gran roca amb un gran forat, a través de la qual podem gaudir d'unes esplèndides panoràmiques, que s'amplifiquen des de dalt del cim, a sobre del forat, on podem gaudir d'una impressionant perspectiva panoràmica, amb Sant Carles de la Ràpita i la punta de la Banya a sota nostre i tot el Delta de l'Ebre, bona part del Montsià i Baix Ebre, la serra de Godall i el massís del Port.

Magda Manzanal

Curs d'espeleologia 2017
29 de juny al 27 de juliol del 2017

Logos: GEP, Pedraforca, RBC, cima club excursionista

Han col·laborat: Jordi Roca, Miquel Nebot,
Pau Manzanal, Magda Manzanal, Conxita Sauret.

Entitat associada a:

